

Прокопенко А., Рева Н. Синтаксическое построение англоязычной журнальной рекламы косметики для женщин.

В статье осмысливаются аспекты синтаксического построения текста журнальной рекламы косметических средств для женщин. Последний был выделен в результате ограничения объекта анализа с учётом конкретного рекламного носителя, предмета рекламирования и гендерного аспекта, что обусловлено сложностью рекламы как средства коммуникации. Внимание фокусируется на типах предложений по количеству предикативных центров. Впервые осмысливается функционирование указанных синтаксических конструкций в разных структурно-семантических текстах журнальной рекламы косметики для женщин. Исследование проведено на базе организации генеральной совокупности двух тысяч рекламных текстов методом случайного выбора. В связи с тем, что текст является сложной, не жестко детерминированной системой дискретных единиц, которые подлежат количественной обработке лишь вероятностно, в этой работе количественная характеристика текста журнальной рекламы была осуществлена методом статистического анализа. Определены наиболее доминантные типы предложений по количеству предикативных центров. Охарактеризованы причины их преобладания.

Ключевые слова: журнальный рекламный текст, структурно-семантические блоки, типы предложений, предикативный центр, английский язык.

Prokopenko A., Reva N. Syntactic Composition of Cosmetics Magazine Advertising for Women on the Basis of the English Language.

This article deals with the syntactic aspects of cosmetics magazine advertisements for women. The latter have been singled out as a result of the object limitation in accordance with the concrete advertising bearer, the subject of advertising as well as the aspect of gender. The attention is being focused on the sentence types in accordance with the amount of the predicative centers. The functioning of the syntactic constructions in different structural-semantic blocks of cosmetics magazine advertisements for women is being investigated for the first time. The research has been done on the basis of two thousand advertisements organizing with the help of sampling. In view of the fact that text is a complicated nondeterministic system of discrete units, which can be subjected only to probabilistic quantitative analysis, the quantitative characteristics of magazine advertisements has been determined with the help of statistic analysis. The dominant sentence types according to the amount of predicative centers have been singled out. The reasons of their predominance have been named.

Key words: magazine ad text, structural-semantic, sentence types, predicative center, the English language.

Андрій Шиць
(Луцьк)

УДК 811.161.2'367

**ГРАМАТИЧНИЙ СТАТУС НЕЧЛЕНОВАНИХ
СИНТАКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ**

Запропоновано огляд теоретичних підходів до кваліфікації нечленованих синтаксичних одиниць за синтаксичними, морфологічними та семантичними ознаками; визначено тісний зв'язок із такими важливими проблемами синтаксису, як структурно-семантична організація речення, комунікативно-прагматичні аспекти висловлення; окреслено причини появи та функціонування нечленованих синтаксичних структур, визначено морфологічне маркування конструкцій нечленованого різновиду, у сфері яких засвідчені частки, модальні слова, вигуки. Визначено центральну категорійну ознаку розглянутих речень – синтаксичну нечленованість; проаналізовано відсутність формально-синтаксичних зв'язків і семантико-синтаксичних відношень між компонентами, що структурують реченнєві побудови; вказано на неможливість виділення предиката та зумовлених його валентною перспективою субстанційних синтаксем, а також поділу на головні та другорядні члени речення.

Ключові слова: нечленовані членовані речення, семантико-синтаксичні відношення, формально-синтаксичні зв'язки.

Постановка наукової проблеми та її значення. Поява нечленованих синтаксичних одиниць – відгук на потребу швидкого та результативного спілкування за умови мінімального використання застосованих лексичних та синтаксичних одиниць. Такі реченнєві конструкції сприяють уникненню перевантаження мовлення та стислому, конкретному акту комунікації з максимальним результативним ефектом для всіх учасників спілкування. На думку О. Н. Савченко, «вимога лаконічності спонукає шукати слова, які могли б замінити цілі словосполучення. Структурні схеми речень, узвичаєні в мові, зазнали суттєвих змін, унаслідок яких одне слово може виконувати функцію речення» [13, с. 64].

Серед основних причин формування нечленованих речень дослідники виокремлюють прагнення передати учасникам комунікативного акту велику кількість інформації за мінімального використання мовних засобів. Як свідчать дослідження вчених, «розвиток мови, справді, відбувається через збільшення кількості інформації, яку передають, на одиницю часу [12, с. 379].

Не менш вагомою причиною появи синтаксично нечленованих речень варто вважати і явище перерозподілу значень, тобто зменшення семантичного навантаження.

Крім зазначених причин появи нечленованих структур, потрібно зацентувати на формі думки, втіленій у нечленованому реченні. Вона цілісна, не диференційована на частини, проте імпліцитно в ній передбачені деякі члени реченнєвої конструкції. Відповідно до особливостей людського мислення думка існує у двох формах: перша – конкретна, чітко структурована, з визначеними межами та в узагальненій формі. Граматично членовані реченнєві конструкції використовуювані саме для передання конкретної думки. Друга – узагальнена форма, у якій думка здебільшого структурно нерозчленована, з невизначеними межами. Саме тому закономірним виявилось прагнення учасників комунікації дібрати такі одиниці мови, які спроможні передати нерозчленовану думку [7, с. 14].

Синтаксично нечленовані реченнєві конструкції кваліфікують як специфічні одиниці в структурному та семантичному планах, сутність яких потребує глибокого опрацювання.

Ступінь частотності використання нечленованих речень в усному та писемному мовленні помітно зростає. Задля конструктивного спілкування їх використовують як цілісні комунікативні одиниці, що служать засобом оформлення та повідомлення думок, міркувань та вираження емоцій. Специфічні синтаксичні структури нечленованої будови лаконічні, економні, але інформативно повноцінні.

Мета статті – визначити граматичний статус нечленованих речень, окреслити різноманітність та спільність критеріїв кваліфікації нечленованих синтаксичних структур у мові; обґрунтувати специфіку трактування нечленованих конструкцій; проаналізувати причини функціонування нечленованих речень, визначити їхню морфологічну природу та сукупність диференційних ознак, що відрізняють їх від синтаксично членованих реченнєвих побудов; визначити місце аналізованих речень у континуумі синтаксичних одиниць загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Нечленовані конструкції активно досліджують українські мовознавці І. Р. Вихованець, П. С. Дудик, А. П. Загнітко, М. У. Каранська та ін. Не менш активно опрацьовано питання статусу нечленованих речень у російських лінгвістичних працях, зокрема таких вчених, як В. В. Виноградов, О. М. Пешковський, О. В. Прусова, В. Ф. Кипріянов. Вектор наукових досліджень, спрямованих у площину нечленованих речень, має кілька напрямів, представники яких по-різному кваліфікують статус аналізованих конструкцій. Для номінації цих структур вчені застосовують низку термінів, що відображають граматичну сутність нечленованих речень. Окрім терміна «нечленовані речення», на позначення синтаксичних структур цього виду використовують терміни «слова-речення», «еквіваленти речення», «комунікати».

Виклад основного матеріалу дослідження. Актуальність визначення статусу нечленованих речень зумовлена необхідністю з'ясувати місце нечленованих синтаксичних конструкцій у системі синтаксичних одиниць, випрацювати критерії їхнього комплексного аналізу. Паралельно з цим виникає проблема неможливості внутрішнього синтаксичного членування відповідників реченнєвих конструкцій, заснований на відмінному від членованих речень лексико-семантичному наповненні, серед якого виділяють модальні слова, фразеологічні

звороти, вигуки. Специфіка морфологічного вираження нечленованих структур зумовила поділ їх на групи. На думку мовознавців, конструкції, які не підлягають членореченнєвому поділу, не належать до категорії речення, адже в них відсутній структурний поділ на члени реченнєвої конструкції, вони становлять незакінчену частину реченнєвого утворення з підтекстом. Реалізація підтексту можлива в різних варіантах [10, с. 49]. Структури такого формату зазвичай замінюють синтаксичні реченнєві конструкції, тобто набувають назви еквівалентів реченнєвих утворень, а відсутність варіантів їх поділу на члени речення відповідно отримують назву нечленованих структур.

Кожен дослідник, керуючись певною системою критеріїв кваліфікації нечленованих реченнєвих конструкцій, обирає для номінації цих структур різнопланові терміни. Зокрема, Н. Ю. Шведова застосовує термін «слова-речення» для кваліфікації поєднань слів або слівосформ з комунікативною функцією та відповідною інтонацією» [14, с. 121].

Діаметрально протилежна думка на нечленовані речення в А. П. Загнітка, який акцентує увагу на тому, що в цьому визначенні за основу взято лише один критерій – кількісний, тоді як нечленовані синтаксичні конструкції часто складаються не лише з одного слова (*Так – так, ну ж бо! Погоджуйтеся!*), а й можуть мати статус членованого речення – дво-чи односкладного [8, с. 80].

Згідно з теорією економії мовних явищ А. Мартіне, «у мові застосований принципи економії, представлений в постійному прагненні досягти рівноваги між суперечливими потребами, – потребами спілкування, з одного боку, та інерцією пам'яті та інерцією органів мовлення – з іншого» [11, с. 534]. Дослідження останніх років чітко підтверджують думку А. Мартіне про те, що в українській мові превалює тенденція до скорочення словесного складу речення, до використання синтаксичних структур нечленованої будови.

Фактично структурний критерій визначення статусу нечленованих речень не може бути взятий за основу їхньої кваліфікації, але це не заперечує розмежування двох підтипів розгляданих конструкцій: однокомпонентних та багатокомпонентних реченнєвих утворень. Російські мовознавці О. О. Шахматов, О. М. Пешковський дотримувалися думки, що нечленовані речення мають здатність самостійно формувати комунікативні одиниці мови без допомоги інших слів.

Не менш цікавим є трактування нечленованих речень І. І. Слинком [13, с. 112], який називає такі структури «комунікатами».

Критично ставиться до такої номінації А. П. Загнітка, констатує, що «термін «комунікати» не є повністю прозорим як у формально-граматичному, так і в семантико-синтаксичному планах. Така кваліфікація нечленованих речень, на його думку, свідчить лише про комунікативний зміст структур, а в цьому сенсі нечленовані речення є «цілком самодостатніми» [8, с. 82].

Особливої уваги заслуговує типологія нечленованих структур, розроблена А. П. Загнітком. У ній чітко визначено диференційні ознаки речень, розмежовано семантичні та функційні різновиди таких конструкцій, подана їхня характеристика, зацентровано на формулах мовленнєвого етикету, незакінчених реченнях.

Якщо аналізувати всі теорії, пов'язані з кваліфікацією нечленованих речень, то відмінності між ними легко пояснити саме специфікою сутності таких синтаксичних структур на мовному та мовленнєвому рівнях – у граматичному, семантичному та функційному аспекті. Отже, варто зупинитися на структурно-семантичних та семантико-синтаксичних характеристиках нечленованих речень.

Одна з істотних категорійних ознак нечленованих речень – синтаксична нечленованість. Цим синтаксичним одиницям не властиві визначальні ознаки речення, відсутня лексична та синтаксична вираженість субстанційних та предикатних синтаксем, властивий всеохопний зв'язок із контекстом, зазвичай вони представлені одиницями неповнозначних частин мови. Керуючись принципом автоматизму мовлення, комунікант застосовує в мовленні нечленовані речення в мовленнєвому потоці з огляду на високу частоту повторюваних ситуацій та комунікативних моделей (*Тю, лиш дай знати. Ать-два і я вже коло тебе; Пішки. Йтимемо пішки, а ти як хотів (В. Нестайко).*

Змістова наповненість нечленованих структур, окрім високої частоти використання, зазвичай доповнена невербальними засобами комунікації. Зважаючи на вербальний та

невербальний компонент нечленованих структур у комунікативному акті, вчені дотримуються думки, що варто вживати два терміни для таких речень: «еквіваленти речень» та «нечленовані речення». Дослідник синтаксичної природи нечленованих речень А. П. Загнітко також вживає ці два терміни для номінації нечленованих структур, акцентуючи на їхній комунікативній специфіці. В усіх інших випадках такі синтаксичні структури можуть бути трансформовані врізноструктурні реченнєві конструкції з відповідною модальністю, а саме: питання, заперечення, ствердження. Водночас термін «нечленовані речення» науковець використовує стосовно речень, до складу яких входить один член – одне слово чи словосполучення.

У нечленованих реченнях із формально-синтаксичного та семантико-синтаксичного боків відсутня можливість виділення певних компонентів. Саме ця ознака і є найхарактернішою властивістю аналізованих конструкцій, що й вирізняє її з-поміж інших простих синтаксичних структур. Крім того, акцентування потребує й частиномовна належність формальних маркерів нечленованих побудов. Як відомо, наявність повнозначних компонентів слугує основною ознакою для двоскладної чи односкладної конструкції. Для номінації реченнєвих структур, де відсутні такі формально-синтаксичні характеристики, доцільним є термін «нечленовані речення».

Незважаючи на відсутність формально-синтаксичних та семантико-синтаксичних компонентів, думка, міркування учасника комунікативного акту мають структуру нечленованих реченнєвих конструкцій. Нечленовані речень є виразниками категорій заперечення, ствердження, спонукання, емоційної оцінки, що слугує критеріями розрізнення їхніх типів за комунікативною настановою (розповідні, питальні, спонукальні); за співвідношенням з об'єктивною дійсністю та логічним критерієм (стверджувальні та заперечні); за емоційно-експресивним забарвленням (окличні, неокличні) [8, с. 82].

У лінгвістичних наукових розвідках по-різному кваліфікують морфологічний статус нечленованих речень. Зокрема, В. В. Виноградов у своїх працях трактував стверджувальне «Так» як вигук, проте надалі «Так» набуває статусу прислівника, як і заперечне «Ні» [2, с. 508]. Одночасно мовознавець розглядав слова «Так» і «Ні» серед вигуків, здатних передати та виразити емоційне ставлення до мовлення учасника комунікації, реакцію на мовлення, афективні оцінки, сформовані у відповідь на репліки співрозмовника. Це, на думку В. В. Виноградова, «вигуки з відтінками модальності, зрідка модальні слова з відтінками вигуків» [2, с. 745]. Таке пояснення статусу «Так» і «Ні» заперечувало визначену ним частиномовну характеристику вигука, згідно з якою «вигуки – це живий і багатий шар суто суб'єктивних мовленнєвих знаків для вираження переживань, афектів, вольових виявів» [2, с. 745].

Дослідник граматичного статусу нечленованих речень В. В. Бабайцева серед усіх їхніх різновидів виділяла три групи таких синтаксичних структур, зокрема: 1) виражені частками; 2) модальні; 3) вигукові [1, с. 36].

На думку Г. В. Дагурова, існують чотири варіанти нечленованих речень: 1) самостійно вживані вигуки; 2) імперативні слова на зразок «Ну», «Тсс»; 3) модальні частки і слова; 4) фразеологізовані сполучення [4, с. 51–52].

На думку П. С. Дудика, синтаксично нечленовані конструкції бувають трьох основних типів: а) слова-речення, б) незакінчені речення і в) звертання-речення. При спільності певних суттєвих ознак кожен із названих різновидів комунікативних конструкцій має певні специфічні особливості в граматичному оформленні, в семантиці, у функційно-стилістичному застосуванні, а тому потребує окремого розгляду [5, с. 232]. Аналізовані речення виступають формами синтаксично нечленованого вираження модально-логічних категорій ствердження, заперечення, запитання, спонукання, емоційної оцінки та ін. Відповідно до цього П. С. Дудик розрізняє стверджувальні (*Так, Аякже, Та воно так!, Гаразд, Правда*), заперечні (*Ні, Ні-ні, Та ні, Ніскільки, Навпаки, Неправда, Та де там!*), питальні (*Хіба?, Невже?, Ага?, Добре?, Що?*), спонукальні (*Геть!, Годі!, Цить!, Ну!, Ну-ну-ну!, Гайда!, Ш-ш-ш!*), емоційно-оцінні (*О!, Ох!, О-о!, Пхе!, Тьху!, Ось воно що!, О лишенько!, Ай-я-яй!, Ура!, Гм!*) нечленовані реченнєві побудови танечленовані речення як форми етикету (*Добридень!, До побачення!, Привіт!*) [6, с. 251]. Незакінчені речення та звертання-речення з нечленованими реченнями, на думку П. С. Дудика, найбільше об'єднує й відрізняє від справжніх (граматичних) речень те, «що в них немає членів речення. Окреме слово, здебільшого неповнозначне, чи деяке поєднання їх не може трактуватися

ні як підмет, ні як присудок чи як будь-який другорядний член речення, бо для цього немає ні граматичної, ні семантичної повноцінної основи: в синтаксично нечленованих конструкціях ніхто і ніщо конкретно не називається; не поіменовується також ні прикметникова ознака, ні дієслівна; їм також невластиве власне числівникове значення, вираження» [6, с. 272].

Своєрідну класифікацію нечленованих структур запропонував І. Р. Вихованець. На його думку, «нечленованими є речення, виражені частками, модальними словами і вигуками» [3, с. 100], які містять реакції, відгуки мовця на висловлення співрозмовника, зазвичай – на його запитання. Згідно з теорією І. Р. Вихованця, нечленовані структури поділяють на: а) розповідні, питальні, спонукальні; б) стверджувальні і заперечні; в) емоційно забарвлені (окличні) й емоційно нейтральні (неокличні) тощо. Основним критерієм розрізнення зазначених різновидів нечленованих конструкцій І. Р. Вихованець вважає спеціалізовані лексико-граматичні засоби – частки, модальні слова, вигуки. Тому відповідно до природи лексико-граматичних засобів як найвиразніших структурних показників нечленовані речення диференційовано на такі групи: 1) нечленовані речення, виражені частками; 2) нечленовані модальні речення; 3) нечленовані вигуківі речення [3, с. 101]. У межах першого типу І. Р. Вихованець вирізняє такі структури: стверджувальні (*Так; Еге; Еге ж; Та еге ж; Атож; Авжеж; Аякже* та ін.) і заперечні (*Ні*), розповідні (ті, що стверджувальні й заперечні, але вимовлені з розповідною інтонацією) і питальні (*Невже?, Хіба?, Та ну?*), а також стверджувальні й заперечні, вимовлені з питальною інтонацією (*Так?, Еге?, Ні?* та ін.), питально-спонукальні (*Ну?*). Другий тип нечленованих речень – модальні структури. Відмінність модальних структур зумовлена більшою семантичною чіткістю й додатковими значеннєвими відтінками. Граматична основа цих речень – модальні слова, які мають значення ствердження (*добре, гаразд, правильно, звичайно* та ін.) і заперечення (*навпаки, ніскільки, аніскільки, неправильно, неправдатощо*). Остання група – нечленовані вигуківі речення. Основна ознака цієї групи нечленованих речень – неоднорідність за семантикою. Вони можуть виражати: а) емоційно-оцінну реакцію мовця на ситуацію, повідомлення (*А!, Ох!, Ех!, Ой!, Е!, Ого!, Ова!, Хм!, Тьху!, Пхе!* та ін.); б) спонукування до дії (*Геть!, Годі!, Гей!, Ура!, Гайда!, Ша!, Тсс!* тощо) [3, с. 101–102].

А. П. Загнітко виділяє чотири види нечленованих синтаксичних структур і визначає їх як власне-еквіваленти речень. Відповідно до морфологічного вираження еквівалентів речення він розмежує: (1) слова-речення, виражені частками: *Сполоскавши рот і вмивши обличчя, залишаю санвузол. – Ну-у?! – стає мені на дорозі Лариса* (В. Слапчук); *Якби хтось сторонній захотів скласти думку про твої чесноти, оцінюючи моральні якості твоїх подруг, то безперечно ця думка була б негативною. – Он як! Тільки й мовила* (В. Слапчук); *–Будеш? –Славик пропонує цигарку. –Ні, –кручу головою. – Не курю;* (2) модальні слова-речення: *Треба! Правильно! Добре! Звісно! –Звісно! Як скажеш! – так Данило вреїті усвідомив, що доведеться за свої вчинки нести відповідальність і сувору...* (В. Марченко); (3) вигуківі слова-речення: *Ой! Ох! Ух! Агов! –Агов! – Лариса штурхає мене в те місце, де у чоловіка було ребро* (В. Слапчук); (4) нечленовані речення, виражені фразеологічними зворотами: *Так оце ж воно і є! Ой, не говоріть, люди!* (В. Нестайко); *–Та отакої! Треба ж було! Не мала баба клопоту! – лаяв себе Лиштва* (І. Логвиненко).

Крім основних видів, науковець пропонує окрему групу видів невластивих еквівалентів речень, зараховуючи до їхнього складу такі: (1) незакінчені (обірвані) речення: *Пане... Прошу слова... Прошу... Дайте можливість сказати; Вибач... Та пробач вже мені... Та вилай уже мене, лиш не мовчи!* (В. Марченко); (2) речення-звертання: *Іване! Йване! Іване, лиш ти відповідатимеш за такий стан речей...* (О. Маркович); (3) формули мовного / мовленнєвого етикету: *Прошу вибачення! І вам не хворіти!* (В. Маркович).

Варто зауважити, що виділення таких типів речень сформовано на основі суперечності між потребами комуніканта в ефективних засобах спілкування та його обмеженими мовними можливостями, серед яких і виділяють нечленовані синтаксичні структури. Проте варто сказати і про еквіваленти речень, які мають статус особливих синтаксичних одиниць різноманітної семантики. У таких синтаксичних структурах відсутня вказівка на двоскладність чи односкладність, проте їм властива інтонація завершеного повідомлення.

Висновки дослідження та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, нечленовані речення – це специфічні синтаксичні одиниці переважно усного мовлення. У

мовленні наявна тенденція до мінімізації речень в усній формі мовлення, яка активно продукує, виробляє, створює синтаксично нечленовані реченнєві конструкції. Їхня лінгвістична природа неоднорідна: з формально-граматичного боку це одиниці, що передають ставлення учасника комунікації до чогось, до кого-небудь чи містять емоційну оцінку отриманої інформації. Відмінність структури нечленованих речень зумовлює їхній особливий статус у системі синтаксичних одиниць мови загалом. Одночасно нечленовані речення можна кваліфікувати як згорнутий репрезентант граматично членованого речення. Форма лексичних одиниць таких слів-речень окреслена морфологічною природою кожного компонента речення. Із комунікативного боку поява синтаксично нечленованих речень – наслідок намагання учасників комунікативного акту уникнути традиційного способу експлікації деяких лексичних одиниць та бажання оживити мовленнєвий акт, внести нові відтінки в комунікацію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабайцева В. В. Слова – предложения в современном русском языке / В. В. Бабайцева // Известия Воронежского Государственного педагогического института. – 1965. – Т. 42. – С. 33–45.
2. Виноградов В. В. Русский язык: Грамматическое учение о слове / В. В. Виноградов. – М.: Русск. яз., 2001. – 784 с.
3. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис: підручник / І. Р. Вихованець. – К.: Либідь, 1993. – 368 с.
4. Дагуров Г. В. Грамматически не оформленные высказывания в русском языке: учеб пособие. – М.: МОПИ, 1988. – 96 с.
5. Дудик П. С. Синтаксис сучасного українського розмовного літературного мовлення: просте речення, еквіваленти речення / П. С. Дудик. – К.: Наук. думка, 1973. – 288 с.
6. Дудик П. С. Із синтаксису простого речення: [навч. посіб.] / П. С. Дудик. – Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 1999. – 297 с.
7. Єрмоленко С. Я. Внутрішня синтаксична організація простого речення / С. Я. Єрмоленко // Синтаксис словосполучення і простого речення. – К.: Наук. думка, 1975. – С. 14–16.
8. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. Синтаксис: [монографія] / А. П. Загнітко. – Донецьк: ДонНУ, 2001. – 662 с.
9. Золотова Г. А. Очерк функционального синтаксиса русского языка / Г. А. Золотова. – М.: Наука, 1973. – 351 с.
10. Золотова Г. А. К типологии простого предложения / Г. А. Золотова // Вопросы языкознания. – 1978. – № 3. – С. 49–61.
11. Мартине А. Основы общей лингвистики / А. Мартине // Новое в лингвистике. – М.: Иностранная литература, 1963. – С. 366–566.
12. Николаева Т. М. Лингвистика начала XX века: итоги и перспективы / Т. М. Николаева // Тезисы международной конференции. – М., 1995. – Т. 2. – С. 379–382.
13. Слинько І. І. Синтаксис сучасної української мови. Проблемні питання / І. І. Слинько, Н. В. Гуйванюк, М. Ф. Кобилянська. – К.: Вища шк., 1994. – 670 с.
14. Шведова Н. Ю. Очерки по синтаксису русской разговорной речи / Н. Ю. Шведова. – М.: Изд-во АН СССР, 1960. – 377 с.
15. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови: підручник / К. Ф. Шульжук. – К.: Видавничий центр „Академія”, 2004. – 408 с.

Шульжук К. Ф. Грамматический статус нечлененных синтаксических единиц в украинском языке.

В статье предлагается обзор теоретических взглядов на статус нечлененных синтаксических единиц по синтаксическим, морфологическим и семантическим признакам; определяется тесная связь с такими важными вопросами синтаксиса, как структурно-семантическая организация предложения, коммуникативно-прагматические аспекты высказывания; дана характеристика возникновения и функционирования нечлененных синтаксических структур, определена морфологическая маркировка конструкций нечлененного вида, в сфере которых выступают частицы, модальные слова, междометия. В научной статье определена существенная категориальная особенность анализируемых предложений – синтаксическая нечлененность, указано на отсутствие формально-синтаксических связей и семантико-синтаксических отношений между компонентами в составе предложения нечлененной структуры; акцентировано на невозможности выделения предиката и обусловленных его валентной перспективой субстанциональных синтаксем, а также разделения на главные и второстепенные члены предложения.

Ключевые слова: нечлененные и члененные предложения, семантико-синтаксические отношения, формально-синтаксические связи.

Shyts A. Grammatical Status of the Syntactic Units which are not Structured According to Parts of Speech.

The article deals with the theoretical views on the status of the particular type of syntactic units, which have no parts of speech, in accordance with their syntactic, morphological and semantic features. The causes of emergence and functioning of the syntactic units under investigation are examined and the belonging of the components to modal verbs, particles and interjections is outlined. The absence of the syntactic connections and correlations between the components within the syntactic unit is analyzed. The impossibility of dividing into the principal and secondary parts of the sentence and distinguishing the subject and predicate is also indicated in the research paper.

Key words: syntactic units, categories of the statement, negation, interrogation, imperative, emotional evaluation.

Вікторія Юшак

(Луцьк)

УДК 811.111'373.2

**СЛОВОТВІРНІ ЕЛЕМЕНТИ ПЕРЕХІДНОГО ТИПУ
ЯК ЗАСОБИ НОМІНАЦІЇ КОМП'ЮТЕРНИХ ПРОГРАМ**

Висвітлено проблеми визначення морфемного статусу словотвірних елементів перехідного типу – афіксоїдів. Ураховуючи такі характеристики афіксоїдів, як їх повторюваність, регулярність, закріплення за цими елементами конкретного типізованого значення, пропонується відносити їх до класу афіксів, а не розглядати як складові частини композитів. Визначено, що афіксоїди виконують функцію суфікса або префікса і поступово трансформуються в афікс. Афіксоїди є словотвірними елементами перехідного типу, оскільки знаходяться на етапі еволюції від кореневої морфеми до афікса. Аналіз ілюстративного матеріалу засвідчив, що префіксоїди у процесі номінації комп'ютерних програм виконують функцію індивідуалізації, аугментативні префіксоїди підвищують експресивність софтонімів, забезпечують реалізацію атрактивної і рекламної функцій. Софтоніми, утворені за допомогою афіксоїдів, підтверджують одну з тенденцій сучасного словотворення англійської мови – використання наявних у мові лексичних одиниць у ролі словотвірних формантів.

Ключові слова: афіксоїд, префіксоїд, суфіксоїд, словотворчий елемент перехідного типу, софтонім.

Постановка проблеми. Одним із найважливіших завдань сучасного мовознавства є вивчення загальних закономірностей утворення лексичних одиниць, опис способів і побудова типології їх номінації. Основним засобом реалізації номінації є словотворення. О.С. Кубрякова визначає словотворення як систему засобів, одиниць, зв'язків і т.д., яка служить процесам номінації і є ними обумовленою. Усі засоби словотворення, всі його прийоми і моделі виникають та існують для того, щоб служити задачам номінації [10, с. 223]. Серед морфологічних способів словотворення найбагатшим джерелом поповнення словникового складу англійської мови є афіксація. В афіксальному словотворенні похідне слово утворюється шляхом приєднання препозитивного або постпозитивного афікса до твірної основи. У межах афіксального способу виокремлюють префіксальний, суфіксальний і префіксально-суфіксальний.

Крім суфіксів і префіксів, до словотвірних формантів або афіксів, за допомогою яких утворюються похідні слова, належать префіксоїди та суфіксоїди, об'єднані терміном «афіксоїди». Зважаючи на властивість цих формантів поєднувати структурні і семантичні характеристики кореневих і афіксальних морфем, у сучасному словотворенні існує проблема інтерпретації афіксоїдів. Питання визначення їх статусу у системі словотвору складає основну проблему нашого дослідження. Афіксоїди, які є кореневими морфемами, функціонально і семантично близькі до суфіксів (префіксів) [9, с. 97]. І хоча, як підкреслює Г. Марчандт, деякі з них використовуються тільки в якості других елементів складних слів, їх слівна природа все ще легко впізнана [13, с. 290].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Мовне явище, у якому повнозначні слова або їх усичені форми переходять у словотвірчі афікси є популярною тенденцією у сучасному